

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan¹. Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta². Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin³ sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella⁴. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki⁵, tasa-arvolaki⁶, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus⁷ ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus⁸.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta⁹. Tästä määrätään tarkemmin luvussa 4.4.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja¹⁰. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa¹¹.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden¹², ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia¹³. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja¹⁴.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla

¹ Perusopetuslaki 26 a § 4 mom. (1040/2014)

² Perusopetuslaki (628/1998) 4§

³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

⁴ Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom.

⁵ Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)

⁶ Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

⁷ Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999)

⁸ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

⁹ Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

¹⁰ Perusopetuslaki (628/1998) 2 §

¹¹ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2-4 §

¹² Perusopetuslaki (628/1998) 9 § 2 mom.

¹³ Perusopetusasetus (852/1998) 3 § 2 mom.

¹⁴ Perusopetuslaki 6 § 1 mom. (1288/1999) ja Laki lasten päivähoidosta 11 b (1290/1999)

huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta¹⁵. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia¹⁶. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.¹⁷

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön¹⁸. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain¹⁹ mukaisia kasvatustieteellisiä ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta²⁰. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Esiopetuksen järjestäminen Oulussa

Oulussa esiopetuksen järjestämisestä vastaavat varhaiskasvatuspalvelut. Esiopetusta järjestetään pääsääntöisesti kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa sekä kouluissa. Tavoitteena on muodostaa ryhmiä, joissa mahdollistuu yhteistyö lasten tulevan koulun kanssa. Esiopetus järjestetään inklusiivisen periaatteen mukaisesti siten, että mahdollisimman monen lapsen esiopetus toteutuu lähipäiväkodissa tai koulun esiopetusryhmässä.

Esiopetusryhmien muodostamista ohjaa sivistys- ja kulttuurilautakunnan (19.12.2013 § 204) hyväksymät esiopetusryhmien muodostamisen periaatteet, esiopetusryhmien kokoa koskeva opetusministeriön suositus sekä varhaiskasvatuslaki ja päivähoitoasetus. Esiopetusryhmien ja -paikkojen muodostumiseen vaikuttaa esiopetusikäisten lasten määrä alueella. Esiopetusryhmät muodostetaan siten, että esiopetuksen opetussuunnitelman tavoitteet voidaan toteuttaa.

Esiopetusryhmien muodostamisen alaraja kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa on 7 lasta. Ilt- ja ympärivuorokautisissa päiväkodeissa esiopetusta järjestetään joustavasti lapsen muu varhaiskasvatus huomioiden. Esiopetuspaikoista ilmoitetaan perheille esiopetuspäätöksen

¹⁵ Perusopetuslaki 3 § 3 mom. (628/1998)

¹⁶ Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom.

¹⁷ Perusopetuslaki (628/1998) 31 § 2 mom.

¹⁸ Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

¹⁹ Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003 ja 1267/2013)

²⁰ Perusopetuslaki 4 § 1 mom. ja 7 § 5 mom. (628/1998)

yhteydessä. Lapselle myönnetty esiopetuspaikka tietyn koulun yhteydessä tai läheisyydessä ei vielä takaa koulupaikkaa kyseiseen kouluun.

Esiopetusta järjestetään 4 tuntia päivässä ja esiopetuksen toiminta-ajat vahvistetaan vuosittain. Huoltajille tiedotetaan toiminta-ajoista esiopetukseen ilmoittautumisen yhteydessä. Lukuvuosi noudattelee pääosin koulujen työ- ja loma-aikoja. Päivittäinen esiopetusaika kirjataan kunkin yksikön toimintasuunnitelmaan.

Perusopetuslaissa säädetään maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta (Perusopetuslaki 628/1998). Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tarvittavat valmiudet suomen tai ruotsin kielessä ja tarpeelliset muut valmiudet esiopetukseen tai perusopetukseen siirtymistä varten sekä edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksen tavoitteena on lisäksi tukea ja edistää oppilaiden oman äidinkielen hallintaa ja oman kulttuurin tuntemusta. Opetuksen tavoitteet on tarkemmin määriteltävä valmistavan opetuksen oppilaan omassa opinto-ohjelmassa. Tavoitteiden määrittelyn lähtökohtana ovat oppilaan suomen tai ruotsin kielen taito sekä oppilaan aikaisempi koulunkäyntihistoria.

Perusopetukseen valmistavaa opetusta annetaan 6–10-vuotiaille vähintään 900 tuntia ja tätä vanhemmille vähintään 1000 tuntia. Opetukseen osallistuvalla on oikeus siirtyä perusopetukseen tai esiopetukseen jo ennen edellä todettujen tuntimäärien täyttymistä, jos hän pystyy seuraamaan perusopetusta tai esiopetusta. Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Valmistavan opetuksen aikana oppilaita integroidaan esi- tai perusopetukseen, oppilaan ikätasoa vastaaviin suomen- tai ruotsinkielisiin opetusryhmiin oman opinto-ohjelman mukaan oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellyllä tavalla. Integroinnin tavoitteena on edistää kotoutumista, opiskeluvaikeuksien ja suomen tai ruotsin kielen taidon kehittymistä sekä laaja-alaisen osaamisen ja eri oppiaineiden sisältöjen omaksumista.

(Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015)

6-vuotiaiden perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestäminen sekä opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt Oulussa

Oulussa 6-vuotiaiden perusopetukseen valmistava opetus järjestetään kunnallisissa päiväkodeissa. Opetuksessa noudatetaan Oulun esiopetuksen opetussuunnitelmaa sekä Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteita 2015. Valmistavan opetuksen järjestämisessä noudatetaan Oulun esiopetuksen ja 6-vuotiaiden lasten valmistavan

opetuksen järjestämistä koskevia periaatteita. Valmistavaan opetukseen osallistuvat lapset saavat opetusta viisi tuntia päivässä esiopetuksen työpäivinä. Valmistava opetus järjestetään inklusiivisesti esiopetuksen ryhmissä.

Valmistavaa opetusta järjestetään Oulussa lapsille, joiden suomen kielen taito jää alkeiskielitaidon tasolle. Valmistavassa opetuksessa voivat esimerkiksi olla Suomessa asuvat lapset, jotka eivät ole aiemmin olleet varhaiskasvatuksessa, kansainvälisen adoption kautta tulleet lapset tai suomalaiset paluumuuttajaperheiden lapset. Juuri maahan muuttaneet lapset otetaan suoraan valmistavaan opetukseen. Yli vuoden varhaiskasvatuksessa olleiden lasten suomen kielitaidon tason kartoittaa lastentarhanopettaja. Kielenkartoitusmenetelmänä käytetään havainnointia ja kielitason asteikko on määritelty Pienten kielirepussa. Tarvittaessa henkilökunta voi olla yhteydessä varhais erityisopettajaan tai varhaiskasvatuksen maahanmuuttajakoordinaattoriin.

Valmistavaan opetukseen osallistumisesta sovitaan yhdessä huoltajien kanssa. Päiväkodinjohtaja järjestää keskustelutilaisuuden, johon kutsutaan huoltajien lisäksi tuleva esiopetusryhmän opettaja sekä tarvittaessa tulkki, varhais erityisopettaja ja/tai maahanmuuttajakoordinaattori. Varhaiskasvatuksen palveluohjaus tekee päätöksen valmistavaan opetukseen ottamisesta päiväkodinjohtajan esityksestä.

